

Roslagsvatten

Systemval för fastighetsnära insamling av förpackningar för fastlandet

Österåkersvatten AB's styrelse föreslår kommunfullmäktige besluta

att införa fastighetsnära insamling av restavfall, matavfall, returpapper samt förpackningar med fyrfackskärl från småhus på fastlandet

Sammanfattning

Regeringen beslutade sommaren 2022 om förändringar i förordningen om producentansvar för förpackningar (papper, plast, metall samt färgat- och ofärgat glas). Syftet till förordningsändringen är ökad service samt enklare insamling och sortering av förpackningar för hushåll som gör att producenterna kan materialåtervinna mer avfall. Detta bidrar i sin tur till en mer resurseffektiv hantering av avfall och till den gröna omställningen eftersom behovet av nya råvaror blir mindre och gör att koldioxidutsläppen minskar. Övergången till mer fastighetsnära insamling ligger väl i linje med EU:s avfallsdirektiv som menar att förpackningar och matavfall ska samlas in separat i hela EU.

De nya bestämmelserna innebär att kommunerna tar över det operationella ansvaret för insamlingen av hushållens förpackningsavfall från och med 1 januari 2024, och för information till hushållen om förebyggande och sortering av förpackningsavfall. Vidare ska kommunerna senast den 1 januari 2027 ha infört fastighetsnära insamling av förpackningsavfall från hushåll och samlokaliserade verksamheter. Att ge kommunerna insamlingsansvaret ger möjlighet till samordningsvinster med de avfallsslag som redan samlas in fastighetsnära.

Roslagsvatten förordar att det mest lämpliga insamlingssystemet från småhus från hämtningsområdet fastland är insamling med fyrfackskärl för både kommunalt avfall (restavfall, matavfall samt returpapper) och förpackningar (papperskartong, plast, metall samt färgat- och ofärgat glas).

Ett byte av insamlingssystem innebär att nya kärl kommer behöva ställas ut samt att ny upphandling av insamlingsentreprenör med anpassade fordon behöver genomföras. För flerbostadshus/samfälligheter innebär förändrade förordningen att dagens insamling av restavfall, matavfall och returpapper i separata kärl ska utökas till att även omfatta fem fraktioner förpackningar.

I och med att producentansvaret bibehålls och producenternas finansiella ansvar förstärks ska producenterna stå för kostnaderna för insamlingen och behandlingen av förpackningsavfallet. Kommunerna ska ersättas för sina kostnader av producenterna. Ersättningen kommer att bestämmas utifrån Naturvårdsverkets föreskrift om ersättning. Den ersättning som en kommun får för hanteringen av förpackningsavfallet från producentansvarsorganisationerna ska räknas av från renhållningsavgiften.

Ärendet

Bakgrund

Roslagsvatten har under året utrett hur insamlingssystemet ska utvecklas för att uppfylla den nya förordningen på ett kostnadseffektivt, miljömässigt samt kundorienterat sätt.

Roslagsvatten

Adress: Box 437, 184 26 Åkersberga | Besöksadress: Sågvägen 2

Telefon vxl: 08-540 835 00

info@roslagsvatten.se | roslagsvatten.se

Roslagsvatten

Det nuvarande insamlingssystemet i Österåkers kommuns fastland samlar in restavfall och matavfall fastighetsnära från småhus medan övriga förpackningsfraktioner samlas in vid återvinningscentraler och återvinningsstationer.

Den förändrade förordningen om producentansvar för förpackningar medför att hela Insamlingssystemet, även för rest- och matavfallet påverkas, vilket har tagits i beaktning i utredningsarbetet som ligger till grund för detta beslutsförslag. För flerbostadshus innebär den förändrade förordningen att dagens insamling av restavfall, matavfall och returpapper i separata kärl ska utökas till att även omfatta fem fraktioner av förpackningar.

I praktiken innebär det ett övertagande av nuvarande fastighetsnära insamlingssystem på samma sätt som systemet för insamling av returpapper togs över vid årsskiftet 2021/2022. Skillnaden mellan returpapper, där producentansvaret har avskaffats, och förpackningar, där producentansvaret bibehålls, är att kommunens ansvar inte omfattar återvinning (behandling) av förpackningar. Kommunen överlämnar insamlade förpackningar till producenterna, mot ersättning. För returpapper som är ett kommunalt avfall ansvarar kommunen även för återvinningen av returpappret.

Avgränsning

Österåkers kommun är uppdelad i två hämtningsområden; fastland respektive skärgård. Hämtningsområdet skärgård omfattas av insamling från öar utan fast bro- eller vägförbindelse med fastlandet samt fastlandsdelar utan vägförbindelse och har ett eget insamlingssystem anpassat efter dessa förutsättningar. Det nuvarande insamlingssystemet omfattar endast insamling av restavfall.

Roslagsvattens nuvarande avtal för insamling av restavfall i skärgården löper ut t o m 2025-03-31 utöver denna faktor har Roslagsvatten fått dispens av Naturvårdsverket att senast 2025-12-31 påbörja med insamlingen av matavfallet som blir obligatoriskt från 1 januari 2024. Det möjliggör för Roslagsvatten att se över hela insamlingssystemet för att säkerställa att lagkraven uppnås samtidigt som insamlingen från skärgården blir mer effektiv och hållbar. Därför ämnar Roslagsvatten att påbörja ett separat arbete för att se över och utveckla insamlingssystemet i skärgården under år 2024. Insamling av förpackningar i hämtningsområdet skärgården omfattas inte av detta beslut.

Insamling från flerbostadshus och samfälligheter har ett eget insamlingsflöde och omfattas, likt insamlingssystemet i skärgården, inte av detta beslut.

Insamlingssystem

I Sverige erbjuder 75 kommuner fastighetsnära insamling av papper, plast, metall, färgat- och ofärgat glas, returpapper, matavfall samt restavfall. De vanligaste insamlingssystemen är via:

- två fyrfackskärl (89 %)
- fyra tvåfackskärl (7 %)
- insamling i olikfärgade påsar (4%)

Utredningen har jämfört dessa tre insamlingssystem för småhus från fastlandet.

I de kommuner som har fastighetsnära sortering har den totala minskningen av mat- och restavfall överstigit vad som kan förklaras av bättre sortering. Införandet har med stor sannolikhet medfört beteendeförändringar och andra indirekta effekter som leder till minskade avfallsmängder och mer kostnadseffektiv insamling.

Roslagsvatten

Insamling via ofärgade påsar

Insamling via ofärgade påsar innebär att alla fraktioner (matavfall, restavfall, returpapper, papper, plast samt metall) utom glas sorteras i olikfärgade plastpåsar som sedan lämnas i samma kärl. Ett separat tvåfackskärl behövs för sortering av ofärgat- respektive färgat glas. Soppåsarna transporteras till speciell sorteringsanläggning som separerar påsarna efter färg innan påsarna rivs upp och innehållet töms för fortsatt hantering. Glasförpackningarna transporteras till separat omlastningsstation för fortsatt hantering. Insamlingssystemet med ofärgade påsar kräver inte några speciella kärl eller fordon men är beroende av gediget distributionssystem av de olikfärgade påsarna samt speciell sorteringsanläggning. Den närmaste optiska sorteringsanläggningen till Österåkers kommun ligger i Eskilstuna. Systemet har låg transporteffektivitet på grund av att avfallet i påsarna inte kan komprimeras i lika stor utsträckning då påsarna riskerar att gå sönder så att innehållet kontamineras.

Även om systemet skulle kunna fungera både hos flerbostadshus och småhus har kommuner med insamling i ofärgade påsar valt att inte använda insamlingssystemet hos flerbostadshus då kvaliteten på sorteringen har varit alldeles för låg vilket har medfört höga eftersorteringskostnader. Livscykelanalyser visar att insamling genom ofärgade påsar uppnår inte samma kvalitet eller miljönytta som sortering i fyrfacks- respektive tvåfackskärl.

Insamling via tvåfackskärl

För insamling av alla åtta fraktionerna fastighetsnära; matavfall, restavfall, tidningar samt förpackningar behöver varje fastighet ha fyra tvåfackskärl. Kärlen töms i olika intervaller med tvåfacksbil som är den vanligast förekommande insamlingsfordonet i Sverige. Två fraktioner kan tömmas per tur vilket medför många fler transporter per småhushushåll vilket är både fördyrande och dåligt för miljön. Hushållen måste själva hålla reda på tömningsschemat för varje kärl.

Med tvåfackssystemet är det enkelt att utöka insamlingen av andra avfallslag fastighetsnära som exempelvis textil eller visst farligt avfall men det medför fler kärl och mer transporter. Det höga antalet kärl per hushåll behöver distribueras, underhållas och lagerhållas vilket medför många dolda och rörliga kostnader.

Tvåfackssystem är attraktivt i tätbebyggelse där boendeformerna flerbostadshus, samfälliga småhus samt enskilda småhus blandas på en koncentrerad yta då det möjliggör insamling från samma insamlingsfordon och därmed ökad effektivitet. I kommuner med mer homogen bebyggelse där merparten bor i småhus med långa avstånd emellan bostadsområdena uppnås inte samma insamlingseffektivitet.

Insamling via fyrfackskärl

För insamling i fyrfackskärl har varje fastighet två kärl med fyra insatser i varje för sortering av matavfall, restavfall, returpapper samt förpackningar av ofärgat och färgat glas, metall, papper och plast.

Fyrfackskärlen töms med specialbyggt hämtningsfordon som ser till att avfallet hålls åtskilt. Fyra fraktioner kan hämtas samtidigt och är det system med bäst kvalitet och högst kundnöjdhet. Insamling i fyrfackskärl är det vanligaste insamlingssystemet i Sverige. Systemet är investeringstungt då det kräver inköp av både speciella kärl och fordon. Tidigare har också insamlingsfordonen varit stora, tunga och otympliga vilket har varit en begränsande faktor för fyrfackssystemet. Dock har det skett en utveckling av fordonen och numera finns det variation av fordon som är lika smidiga som de mindre och lättare insamlingsfordonen.

Systemet lämpar sig för kommuner med hög andel småhus fördelade på en stor yta.

Eftersom insamling i fyrfackskärl är det i Sverige vanligaste fastighetsnära insamlingssystemet för alla åtta fraktioner finns det mycket statistik som visar att restavfallet som produceras av hushållen minskar markant då sorteringen görs närmare källan för avfallets uppkomst. Bättre sortering medför också att mer matavfall samlas in och kan bearbetas till biogas och biogödsel och på så sätt bidra till det lokala kretsloppet. Bättre sortering av materialen bidrar också till ökad materialåtervinning och mindre avvikelser i behandlings- och återvinningsprocesserna.

Roslagsvatten

Handlingar i ärendet

Beslutsförslag dokument-id 20231122-30096